

REFLECȚII PRIVIND CULTURA LIMBAJULUI ECONOMIC

Svetlana CORCODEL, Dan CORCODEL*

Catedra Traducere, Interpretare și Lingvistică Aplicată

*Catedra Contabilitate și Informatică Economică

In order to spread some light on the content of economic terminology and the culture of its terms usage it is defined to be a vast topic of study because it comprises nearly all spheres of communication and at the same time it draws borders between all the existing branches of science. As a complex science, with a wide field of activity, needing a continuous adaptation and actualization, economic terminology is an important topic which has connections with different spheres of activities, contributing to new completions and specifications of terms, being involved in the determination of terms, origin and needing a correct interpretation of the notions from the respective field of study, that is why economic terminology knowledge is of considerable importance.

Oamenii care nu sunt economiști de profesie au necazuri cu limbajul din domeniile speciale. Dacă în limbajul obișnuit cuvintele au un înțeles perceput de toată lumea, pentru specialiștii din astfel de domenii ca: sportul, medicina, criminalistica, piața bursieră etc., cuvintele au înțelesuri speciale.

Limbajul economic se constituie din cuvinte, expresii potrivite și consacrate pentru desemnarea noțiunilor și a teoriilor, de aceea economiștilor le convine să-l folosească, uneori în mod necesar, obligatoriu, când comunică între ei.

Dar pentru publicul larg, limbajul economic este aproape tot atât de dificil de înțeles ca și limbajul matematic, uneori chiar mai dificil.

Același lucru se întâmplă și în teoria economică. De exemplu, pentru economiști îmbinarea *funcția consumului* are accepția de o „cheltuială mai mare ca urmare a unor venituri mai mari”. Acest concept de consum mai poate fi definit și prin „înclinația marginală spre consum” sau „înclinația spre consumul programat”.

Ascultătorul obișnuit, neeconomist, neînțelegând termenii economici, nu cunoaște însemnătatea conceptului economic respectiv. Este esențial ca oamenii să înțeleagă cum funcționează economia, să poată analiza efectele unor măsuri precum reducerea impozitelor sau creșterea cheltuielilor guvernamentale.

Or, când se adresează publicului larg, economiștii nu au nevoie să folosească limbajul special al teoriei economice. Posedându-l perfect, ei ar putea să exprime cu exactitate noțiunile specifice economice în limbajul comun. Acest limbaj comun are avantaje chiar și pentru înșiși economiști, deoarece jargonul economic poate limita sau distorsiona gândirea celor ce folosesc, de obicei, cuvintele și expresiile economice speciale.

În teoria economică se poate comunica folosindu-se trei limbaje diferite: matematic, economic și comun (simplu). De exemplu, conceptul de *funcție a consumului* poate fi exprimat în limbajul matematic prin formula $C = f(y)$ în care C este consumul, y – venitul și f – simbolul pentru funcție. În limbajul economic, acest concept se poate exprima în trei feluri cu același înțeles: „funcția consumului”, „înclinația marginală spre consum” sau „înclinația spre consumul programat”. În limbajul comun (simplu) se poate exprima în felul următor: „cu cât câștigăm mai mult, cheltuim mai mult, dar întrucât veniturile noastre cresc, noi ne mărim cheltuielile din ce în ce mai puțin și mărim economiile noastre din ce în ce mai mult”.

Trebuie să remarcăm că fiecare dintre aceste trei limbaje are puncte tari și puncte slabe. De pildă, limbajul matematic, folosit în mod corect, este cel mai concis, având calitatea de a fi utilizat și ca instrument pentru analiza unor probleme economice. Pe de altă parte, formulele matematice, seci și lipsite de culoarea limbajului simplu, având un înalt grad de abstractizare, au dezavantajul de a nu fi înțelese de cei mulți și, uneori, chiar nici de economiști, dacă acestea sunt foarte complicate.

Limbajul simplu îl „forțează” pe economist, de pildă, să-și reexamineze ideea și să o reformuleze, pentru ca orice persoană să poată înțelege ceea ce i se spune. Pe lângă aceasta, folosirea unui limbaj simplu economic poate aduce în discuții observații nemijlocite ale oamenilor despre situații și evenimente care fac subiectul analizelor economice și al teoriei economice, în locul unor dezbateri scolastice, dogmatice, interminabile despre literatura economică. Or, într-o democrație cum este cea creată pe fundamentul economiei de piață, indiferent de varianta ei, economiștii nu pot fi mulțumiți să vorbească doar între ei sau unei elite economice restrânse. Ideile și teoriile lor ar rămâne cantonate în cercul restrâns al teoreticienilor, fără să poată ajunge în mase.

Astfel de cuvinte sau îmbinări de cuvinte ca: *eficiență, maximizarea profitului pe termen scurt, impact rezidual, ipotezele separabilității, variabilele carte albă de referință* ș.a. nu sunt clare chiar și pentru unii care au o oarecare cultură economică.

Având economiști și politicieni care vorbesc și scriu de parcă ar traduce din economiștii clasici ai secolului al XIX-lea, având tendința de a formula fraze lungi care îngreuiază mult înțelesul noțiunilor și al categoriilor. Vom vedea un pasaj tradus în limba română, din lucrarea lui Fred M. Westfield „Inovația și reglementarea monopolistă”: „Întrucât constrângerile regulatorii sunt adesea inegalități”, există serii de valori pentru parametri regulatorii care fac ca acea reglementare să nu aibă nici un efect în comportamentul firmei, în timpul previzibil. Acea funcție de profit permisibil va coincide atunci cu funcția de profit posibil fără o reglementare apropiată de maximizarea ultimei funcții, deși undeva cele două funcții pot fi divergente.

Adesea economiștii cred că au clasă dacă își împânzesc discursul cu numele economiștilor consacrați, creatori de teorii economice, concepte, cum ar fi Adam Smith, David Ricardo, Keynes și alții. Vom nota, de pildă, termenul *optimum* lui Pareto, care poartă numele lui Vilfredo Pareto și desemnează o stare a economiei din care nu se poate face nici o mișcare pentru ca toți să o ducă mai bine. Adică situația se află în *optimum* lui Pareto, atunci când starea unuia se îmbunătățește și cea a altuia se înrăutățește. Sau *legea lui Gresham* numită după Sir Thomas Gresham, potrivit căreia „banii răi îi elimină pe cei buni”.

Mai dăm *paradoxul lui Giffen*, după Sir Robert Giffen, care arată că atunci când prețurile mărfurilor de calitate inferioară cresc, oamenii vor cumpăra mai multe asemenea mărfuri.

Neexplicați în contexte, atât termenii, cât și teoriile economice definite de ei, nu vor fi pe înțelesul cititorului/ascultătorului nevizat.

Economiștii din societățile cu economie de piață și-au însușit iscusit și arta folosirii eufemismelor. Unele dintre ele sunt lansate intenționat, în scopul de a masca întrucâtva starea jalnică a economiei și mizeria umană provocată de aceasta. De pildă, nu o dată cuvântul *panică* din vocabularul lor a fost înlocuit cu lexemul *depresiune*, iar atunci când *depresiunea* a devenit prea dureroasă pentru poporul nostru, i-au spus *recesiune*, ca să evite cuvântul *criză*. În mod similar, țările sărace și înapoiate au fost numite țări *subdezvoltate*, ca apoi să devină țări *mai puțin dezvoltate* și ca, în cele din urmă, să fie numite cu mândrie *țări dezvoltate*.

Greu de înțeles sunt și clasificările economice abstracte. De pildă, cuvântul *oligopol* desemnează o industrie de automobile, aluminiu, oțel, generatori electrici, detergenți, lame de bărbierit, computere etc., în care un număr mic de companii oferă cea mai mare parte a industriei respective.

Oligopson – desemnează o structură de piață pentru tablă de oțel, șine de cale ferată, frunze de tutun, lapte proaspăt, petrol etc., în care un număr relativ mic de firme cumpără cea mai mare parte a produselor respective.

Transferul de plăți – înseamnă plățile făcute de guverne pentru securitatea socială, compensații pentru șomaj, plăți pentru calamități – plăți pentru care nu se așteaptă să se primească în schimb nici un fel de mărfuri sau servicii. Corporațiile particulare la fel pot face transferuri de plăți când fac cadouri colegilor sau sponsorizează spitale, case de bătrâni, de copii ori instituții și fundații nonprofit.

Fără explicitările de rigoare, unele clasificări și abordări abstracte „încarcă” limbajul cu o oarecare obscuritate. Altele s-ar părea că sunt simple și pe înțelesul majorității. Când însă un economist folosește asemenea cuvinte, el înțelege sensul lor economic, pe când nespecialistul înțelege doar sensul din vorbirea curentă, de unde și imposibilitatea de a înțelege ceea ce comunică economistul.

Să luăm cuvântul *cerere* din sintagma *cerere pentru petrol*. Pentru persoana neinițiată în economie, acest cuvânt înseamnă „cât de mult petrol dorește solicitantul să cumpere”. Pentru economist, acest cuvânt, în economia de piață, înseamnă un model matematic, o cerere programată care arată cantitățile diferite de petrol care ar trebui cumpărate la diferite prețuri. Un „neeconomist”, referindu-se la cuvântul *cerere*, se gândește la un moment/o accepție anume, economistul însă se gândește la o curbă a cererii de petrol ce urcă sau coboară în funcție de anumiți factori.

Cine are dreptate: persoana cu o pregătire generală obișnuită sau intelectualul specializat? Economistul conceptualizează și definește cererea prezentând-o în evoluție ca pe o curbă care exprimă un concept mai aproape de realitate și mai folositor analizei economice, adresându-se publicului și știind că acesta înțelege cuvântul *cerere* prin raportare la un punct anume. Economistul trebuie să explice folosirea categoriei „cerere” pentru a se face înțeles de către cei nevizitați. Cu atât mai mult, cuvântul *cerere* este inserat și în alte expresii, cum ar fi *elasticitatea prețului în raport de cerere*, ceea ce exprimă gradul de răspuns la cererea de produse (cum ar fi petrolul) pentru a-i schimba prețul, sau *elasticitatea venitului în dependență de cerere*, adică gradul

de răspuns la cererea pentru un produs care să ducă la schimbări în veniturile consumatorilor. Practic, nu există nici un alt motiv pentru care un economist să nu-și întrerupă expunerea fluentă a gândului său și să dea o definiție completă a *transferului de plăți*, spunând în locul expresiei menționate *plăți pentru securitatea socială și transferuri pentru alte scopuri* sau să nu dea accepția cuvântului *cerere* în funcție de context și mediul receptorilor, accepții, care eventual, vor fi înțelese mai repede de ascultătorul obișnuit.

Așadar, problema economistului constă în a face teoria economică inteligibilă. În cele din urmă, neeconomistii și chiar economiștii nu vor putea înțelege limbajul economic, fără să învețe ce se află în spatele conceptelor și al cuvintelor inserate în contextele fabuloase construite de ei.

Bibliografie:

1. Albușescu I., Albușescu M. Predarea și învățarea disciplinelor socio-umane. - București, 2000.
2. Druță M.E. Didactica disciplinelor economice: Considerații teoretice și aplicații. - București, 2002.
3. Ionescu M., Radu I. Didactica modernă. - Cluj-Napoca, 1995.
4. Roatis FI. Economie: Sinteze și comentarii de texte. - Iași, 1999.

Prezentat la 29.04.2009